ריאיון עם הראשון לציון, הרב הראשי לישראל

הרב שלמה משה עמאר שליט"א- נשיא בית הדין הרבני הגדול

אביחי שלום* ואסף ברקוביץ'**

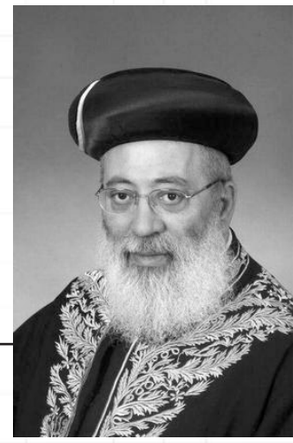

נשיא בית הדין הרבני הגדול, הראשון לציון הרב עמאר, מגיב על סוגיות העומדות לפתחו של בית הדין הרבני ● מביע את דעתו על בית המשפט העליון ועל השופטים הדתיים ● תוקף את הארגונים למען העגונות ומסורבות הגט ● טוען כי יחס בתי הדין הרבניים לאישה הוא מצוין ● ומגלה כי הוא מצדד בפרסום פסקי הדין של בתי הדין הרבניים באינטרנט ● ריאיון

הרב שלמה משה עמאר נולד בשנת התש"ח (1948) בעיר קזבלנקה שבמרוקו, ועלה עם הוריו ארצה בשנת התשכ"ב (1962).
בשנת השתכ"ט (1969), עוד בהיותו בן 21, החל הרב עמאר את הקריירה הרבנית שלו בעיירה הצפונית שלומי, שם ניהל את ענייני הרבנות המקומית. שנה לאחר מכן בשנת התש"ל (1970) מונה לרב ומנהל מחלקת הכשרות בעיר נהריה, שם ניהל את מערכת הפיקוח על עסקי המזון בעיר. בסיום תפקידו מונה לרב המושב "מגדים", דבר שבא לידי ביטוי בדמות ספרי הלכה בענייני חקלאות והתיישבות חקלאית. משנת 1982 מכהן הרב עמאר כדיין בבתי הדין הרבניים השונים, ובשנת 2002 מונה הרב עמאר כרב הראשי לתל אביב. בג' אלול התשס"ג (2003) נבחר הרב עמאר ברוב קולות מרשים לרבה הראשי הספרדי של מדינת ישראל (הראשון לציון) ובתוקף תפקידו הרב עמאר משמש גם נשיא בית הדין הרבני הגדול שבירושלים.

הראשון לציון, הרב הראשי לישראל, הרב שלמה עמאר שליט"א משמש בתפקיד נשיא בית הדין הרבני הגדול שבירושלים הדן בענייני מעמד אישי ונישואין וגירושין של יהודים בישראל.
במסגרת תפקידו הממלכתי כרב ראשי לישראל, הראשון לציון מטפל במגוון רחב של נושאים בתחום היהדות: קיום מפגשים לקירוב לבבות בין דתיים לחילונים, קיום מפגשים עם קהילות יהודיות בחו"ל, קיום מפגשים עם נציגי קהילות נוצרים ומוסלמים במטרה להביא לשיתוף פעולה בין דתי, ליווי חקיקה בענייני דת בישראל, פסיקה הלכתית בנושאים שעולים על סדר היום הציבור ועוד... הריאיון מתמקד בעשייה המשפטית וההלכתית וכן בשאלות שעומדות על סדר היום הציבורי.
הרב עמאר מוערך על ידי קהילת המשפטנים כפוסק שהוציא מתחת ידיו פסקי דין רבים. בפסקי הדין ניכרת חריפותו וידענותו המופלגת של הרב בפסיקה ההלכתית. נראה כי הרב עמאר הוא בעל מזג נוח וכי יש בידו לפתור בעיות כאלה ואחרות. יחד עם זאת דעתו על בג"צ נחרצת ואין הוא מוכן להתפשר בכל הנוגע לעניינים הנוגדים את ההלכה היהודית.

עמדת בית הדין הרבני

הרב עמאר, ישנם בני זוג יהודיים המעדיפים להינשא בטקס אזרחי שלא דרך הרבנות הראשית. האם ניתן לצפות כי הרבנות תכיר בנישואין אלו בדיעבד, כנישואין תקפים?
הרבנות הראשית לעולם לא תכיר בנישואין שלא נעשו על פי המסורת היהודית! יש להקפיד על הלכות קידושין וגירושין השומרים על קדושת העם היהודי, שנאמר "מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין". מלבד זאת, נישואין אזרחיים יגרמו לקרע אמיתי בעם. נישואים אזרחיים יביאו למצב שלא יהיה רישום נישואין תורני או גט תורני, ובעקבות זאת יהיו הרבה נשים שיהיו חייבות בגט מכוח שהתחתנו פעם בקידושין או מכוח שיש מקום לחשוש לחיי האישות שלהן במשך שנים. נשים אלו יהיו חייבות בגט ובניהן יהיו ספק ממזרים. בלית ברירה הרוצים לשמור על קדושתם יצטרכו לערוך רישום אילן יוחסין פרטי. אלה לא יוכלו להתחתן באלה ופה מתחיל הקרע הגדול ביותר. אלו שיסבלו מפילוג שכזה יהיו היהודים הלא דתיים. לא יעבור זמן והם יהיו מחוץ לעם ישראל. ליהודים הדתיים לא תהיה בעיה כי נקפיד ונערוך לעצמנו רישום נישואין. נברר מי מותר ומי אסור.
בעבר עלתה הצעת לחקיקת חוק, בשם "ברית זוגיות". ניסו לשנות את השם וכך ליפות את הסוגיה, אך למעשה היה מדובר על נישואין אזרחיים לכל דבר. אני התנגדתי לכך בכל התוקף. כתבתי על כך לראש הממשלה וגם לשר המשפטים דאז יוסף לפיד. אסור להרשות זאת!

זוהי דעה מחמירה, למרות שיי תכן שעל פי ההלכה יש מקום להתיר, למשל קידושי ביאה (יחסי אישות)?
אין מקום להתיר ואין מקום להכיר אף בדיעבד! יש לחשוש לגט לחומרה, ואם ירצו להתחתן יש לחזור על טקס הנישואין ולערוך חופה וקידושין כהלכתם. נישואין וגירושין הם נושאים בהם יש להחמיר מאוד. אפילו כאשר יש מחלוקת בין אשכנזים וספרדים בעניין קידושין ונישואין, תמיד ההלכה נקבעת על פי המחמיר. לכן אין מקום להקל בעניין זה!

* סטודנט למשפטים ומדיניות ציבורית, שנה ג'
** סטודנט למשפטים וחשבונאות, שנה ג'

במעמד הגירושין פונים לכתובה על מנת לפסוק תשלום לאישה. לפעמים הסכום הנקוב גבוה ולא ריאלי לתשלום, ולכן הדיינים נמנעים מלפסוק אותו. האם יש מקום לוותר על הכתובה (הייתה נצרכת במקרים של גירושין ללא עילה כדי לחייב את הבעל לשלם לאישה כתובתה) ולחלופין לאכוף את הסכום הנקוב בד בבד עם פעילות הסברתית בנוגע לחשיבות הכתובה?

ראוי להסביר לאדם לפני שחותם על כתובה על מה הוא חותם. מבצעים קניין בפני עדים ויש לכך את כל התוקף המחייב.

בעבר, מטרת הכתובה הייתה כדי שלא ייקל בעיני הבעל לגרש אשתו (שיחשוב פעמיים), ובמידה וגירש אשתו יחויב לשלם דמי כתובתה. בימינו, אדם לא מגרש אלא ברצונה של אשתו. לפיכך הופחת מאוד העניין שלא "ייקל בעיניו להוציאה". הכתובה משמשת לאישה כעין משען במידה ותתגרש כדי שיהיה לה ממה להתחיל וממה להיבנות. ניתן להשוות זאת לפיצוי שאדם מקבל כאשר מפוטר מעבודתו. היות שיש הסכמי ממון וחוקים ועל פי רוב בני הזוג נפרדים בהסכם, אין צורך להפעיל את הכתובה.

בלא מעט מקרים קורה שהבעל דורש לחייב את האישה בגט, והאישה

יש נשים שחושבות שצריך לשמוע רק אותן וכשלא עושים זאת - זו הפליה. יש לזכור כי כפי שאנו מוזהרים שלא להפלותן לרעה, כך אנו מוזהרים שלא להפלותן לטובה. נאמר "דל לא תהדר", כמו שאתה מוזהר לא להחניף לעשיר כך אתה מוזהר לא לרחם יותר מדי על הדל

טוענת שאם מחייבים אותה אז יש לחייב גם את הבעל לשלם מלוא כתובתה. בכך שהאישה דורשת את דמי כתובתה היא עוצרת את הבעל.

מעמדן של הנשים

בעיית סרבני הגט והעגונות היא בעיה ידועה. האם יש פתרון יצירתי חדשני לבעיה זו?

כיום, חלק מהעגונות בארץ הן כתוצאה מפעולות חיסול של העולם התחתון .כאשר הם מעלימים אדם רוב הסיכויים שהוא לא יימצא. אנחנו מטפלים בנושא וזה לא פשוט. כשהמשטרה מרימה ידיים ולא מפענחת, אנחנו לוקחים את כל החומר המודיעיני הקיים ומנסים לפענח במושגים ההלכתיים. חלק מהנשים העגונות הן נשים שבעליהן מתעקשים לא לתת להן גט. עוד לפני שהיה החוק לסנקציות נגד הסרבנים היו לנו שיטות לתמרץ את הבעל.

היה בעל אחד שעשה דברים נוראים בתוך המשפחה ונשפט לשנים רבות ולא רצה לגרש את אשתו, וכשהבאנו אותו לפנינו הוא התעקש ולא רצה לגרש. מהטיפול באותו אדם למדתי שיטה די יעילה להפעלת לחץ על סרבני גט; בסוף אחד הדיונים קבעתי דיון לתאריך מאוחר יותר בנוכחות הסרבן .למשמע קביעת הדיון הנוסף הסרבן צעק לעומתי "למה אתם מביאים אותי שוב? אתה יודע מה זה לבוא בשבילי?! יום לפני הדיון אני נמצא בבידוד, ובנסיעה אני עובר מיד ליד...". הופתעתי מאוד, כי עד אז חשבתי כי כשאני מביא אסיר אני נותן לו קצת חופש. אמרתי לאותו אסיר סרבן שהוא לימד אותי משהו חשוב, ומאז הבאתי אותו כל יום א' בשבוע. לא עברו חודשיים והוא נתן את הגט, וכל זה עוד לפני החוק שנותן לבית הדין הרבני את הסמכות לסנקציות. כיום יש חוק המאפשר להטיל סנקציות על סרבנים ומקל על עבודת הדיינים. למרות זאת אנחנו משתמשים הרבה בכוח השכנוע. פעם ברכות ופעם ביד קשה, הכול תלוי בסרבן העומד לפנינו.

יש תנועות למען נשים שטוענות שמספר העגונות רב מדי וכי הטיפול של בתי הדין הרבניים אינו יעיל.

ישנם מעט מאוד מקרי עגינות אמיתיים. ברוב המקרים שעליהם מדובר, אלו מקרים ששני הצדדים נמצאים במאבק,"זה אומר כולה שלי וזו אומרת כולה שלי". לעתים מגיעים לידי הכרעה בבית הדין הרבני ולעתים ההכרעה היא בבית משפט (תלוי היכן הם מתדיינים). בהתדיינות נותנים לצדדים זמן כדי להגיע להסכמה כשבית המשפט/בית הדין הרבני טרם פסק בעניין. אותם הארגונים מחשיבים גם מקרים אלו כמקרה עגינות. כיום יש הרבה ארגונים שקמו כדי להציל את העגונות, ולא ברור מה יש יותר עגונות או ארגונים. הארגונים קוראים לכל עיכוב במתן גט-עגינות, גם כאשר האישה מעכבת ויש לה חלק בעיכוב לא פחות מהבעל. מצב שכזה, אכן ניתן לספור עגונות כחול אשר על שפת הים. למרות זאת, יש לזכור כי תמיד יש מקרים היוצאים מן הכלל. לדוגמה, יש את המקרה שהיווה בסיס לתסריט של סרט ידוע ("מקודשת"- א.ש, א.ב). צריך גם לדעת, שלאחר מכן הגיע אלי אחד הזוגות המדוברים, וכבר באותו היום שהם הגיעו, הם יצאו בגט.

ישנם אנשים וארגונים שיוצרים רעש תקשורתי כדי ששרת את מטרותיהם. גם במקרים הכי קשים והכי מיוחדים היה פתרון המניח את הדעת. צריך לשבת ולדבר ורק כך הבעיות תיפתרנה.

כשהארגונים מציינים תיק שיושב שלוש-ארבע שנים ויותר מי שיבדוק את התיק יראה שברוב המקרים בני הזוג מתאימים זה לזה ושניהם עומדים על קוצו של יוד. היה לי פעם תיק שבו המלחמה הייתה על חלוקת כלבים, אחד לקח "27 כלבים" והשני לקח "29 כלבים" והיה ויכוח על עוד איזה כלב, ועל זה התעקשו ולא התגרשו הרבה זמן.

יש הטוענים כנגד בית הדין הרבני על הפליה לרעה כלפי נשים במסגרת ההתדיינות. שנשים נאלצות לקנות את החופש שלהם מידי בעליהן כדי לקצר הליכים?

אין שקר גדול מזה! אין שום הפליה אלא אם כן מדובר ביישומן של הלכות. לדוגמה, כאשר האיש צריך לתת גט והאישה צריכה לקבל גט וחכמינו תיקנו שהאישה תקבל רק מרצונה. אם האישה מתעקשת לא לקבל גט או שהיא חולה יש אפשרות לתת לבעל להינשא שנית. לעומת זאת לאישה אין אפשרות כזו. זהו דין תורה ואלה שלא רוצים דין תורה נלחמים ומערבבים במלחמתם, הן טענות כלפי דין התורה והן טענות כלפי הדיינים. יש גם נשים דתיות שמתלוננות נגד דין תורה, אלא שיש לזכור כי דין תורה אנחנו לא משנים.

אני חושב שהטיפול מצוין. לדוגמה מבחינת "תשלום מזונות": בית דין רבני נותן לא פחות משופטי בית המשפט ולעתים אף יותר. בעניין החזקת ילדים, פוסקים הדיינים לאור המלצות מומחים וגם ההלכה קובעת כי טובת הילדים היא מעל לכול.

בנושא חלוקת הרכוש הדברים נעשים על פי אמת וצדק ואין שום

הפליה אלא כשאדם מפסיד במשפט, נוח לו לומר שעשו לו עוול. יש נשים שכל הזמן צועקות שמפלים אותן בעוד המצב הוא שוויוני ואפילו יותר טוב לנשים. על ידי כך שצועקות הפליה כך הן רוצות להשיג את מה שלא מגיע להן.

מעבר ליישומו של הדין, פעמים רבות הטענות הן על יחסם של הדיינים כלפי הנשים.

היחס הוא בוודאי יותר טוב לנשים, הדיין מדבר אל הגבר כ"דבר איש אל רעהו", ואל האישה מדברים בצורה יותר רכה. בתורה נאמר "...ותאמר לבית יעקב ותגיד לבית ישראל". "בית יעקב" אלו הנשים, להן אומרים אמירה נעימה וטובה. "בית ישראל" אלו הגברים, להם תגיד דברים קשים.

יש נשים שחושבות שצריך לשמוע רק אותן וכשלא עושים זאת - זו הפליה. יש לזכור כי כפי שאנו מוזהרים שלא להפלותן לרעה, כך אנו מוזהרים שלא להפלותן לטובה. נאמר "דל לא תהדר", כמו שאתה מוזהר לא להחניף לעשיר כך אתה מוזהר לא לרחם יותר מדי על הדל.

בנוסף לכך, הדיינים אינם דנים ביחיד. מצב רוחו של אדם הדן ביחיד יכול להשפיע עליו. דיין או שופט שלילה קודם היה לו ויכוח עם אשתו ובדיון יש ויכוח דומה או זהה, יכול לקבוע מיד שהאישה לא צודקת כי היא מייצגת את עמדת אשתו עליה הוא כועס. כמו כן, תיתכן שופטת בבית משפט שבא לפניה איש שחוזר על אותן טענות כמו בעלה יום קודם. בבית הדין הרבני דנים רק בשלושה ולכן אפילו אם אחד מאיתנו נוהג כך מייד חבריו מוכיחים אותו.

ייתכן שהפתרון הוא להכניס דיינית-אישה הבקיאה בהלכה והמכירה את סדרי הדין. כך יינתן ייצוג גם לקול הנשי.

לא יקום ולא יהיה! זהו איסור על פי ההלכה. לדעתי, אם אדם ישר ובלי נגיעות יבדוק ויראה, הוא ימצא כי הנשים מקבלות כבוד על פני הגברים ולא להפך. שנעשה להן דין אמת וצדק ואין שום הפליה. זו דוגמה לאחת מהעלילות שיצאו על בית הדין הרבני לחינם!

אין מקום להתערבות בג"צ

אמנם זה לא קרה עדיין, אבל איך בית הדין הרבני יגיב אם בג"צ יקבל עתירה שתוגש לו בנושא כשהוא מורה למנות דיינית-אישה בבית הדין הרבני. הרי על פי דרישות החוק הפורמליות נשים יכולות להתמנות לדיינים?

בג"צ יכול לבטל את בתי הדין או להפוך אותם לבתי דין רפורמים, אבל הוא לא יוכל להכניס לבתי הדין נשים!!!

אחד משלושה עשר עיקרים שלנו הוא שהתורה לא תשתנה ולא תתחלף בשום תנאי ובשום זמן, כך אומרים בכל יום בסוף התפילה אלפי שנים. זה עמד הרבה שנים בגלויות, בגזרות ובצרות.

"הלכת בבלי" מחייבת את בתי הדין הרבניים להחיל עקרונות חילוניים כאשר הם דנים בנושא הרכוש. יש להחיל את "הלכת השיתוף", שלפיה אין חשיבות לרישום הפורמלי של הרכוש ויש לחלקו בין בני הזוג, מה דעתך?

אי אפשר לפסוק דבר שלא כהלכה אלא רק על פי ההלכה!

ברוב המקרים קיימת הסכמה בין הצדדים לעניין הרכוש. על פי רוב, הרישום מתאים לחלוקה שווה שכן כמעט 90%-95% הרכוש רשום בשווה על שם בני הזוג. במקרים מעטים שבהם הרישום לא שוויוני בית הדין הרבני מנסה להגיע לפשרה. אם הצדדים לא הסכימו ביניהם בית הדין הרבני פוסק על פי דין תורה, כשהוא מחלק הרכוש על פי הרישום.

לעתים הצד הנפגע עותר לבג"צ וזה מבטל את החלטת בית הדין הרבני, או שבית הדין הרבני מסתלק מקבלת החלטה ומפנה הצדדים לבית המשפט. בכל מקרה אי אפשר לפסוק לא לפי דין תורה.

לאחרונה ניתן פסק דין תקדימי בבג"צ בנושא "גיור קפיצה", שהוא תהליך גיור שלא לפי ההלכה. כיצד הרבנות הראשית מתמודדת עם הפסיקה החדשה?

פסק הדין של בג"צ ניתן לעניין זכויות. בג"צ לא קבע בפסיקתו לגבי יהדותם של המתגיירים ואנחנו מכירים רק בגיור שנעשה על פי ההלכה. בית הדין הרבני לא יכיר בגיור שלא נעשה כדין! נעדיף לסגור את בית הדין הרבני ולא להכיר בגיור שלא כדין, בגט שלא נעשה כדין, ובכל דבר המנוגד להלכה.

אם בג"צ יפסוק לגבי הגיור ממש, כלומר יקבע בנוגע ליהדות המתגיירים הללו, יהיה מצב נורא בעם ולא יוכלו להתחתן אחד עם השני ויצטרכו לערוך רישום פרטי-ספרי יוחסין וזה נורא!

כיום יש הרבה ארגונים שקמו כדי להציל את העגונות, ולא ברור מה יש יותר עגונות או ארגונים. הארגונים קוראים לכל עיכוב במתן גט עגינות, גם כאשר האישה מעכבת ויש לה חלק בעיכוב לא פחות מהבעל

היה לי פעם תיק שבו המלחמה הייתה על חלוקת כלבים, אחד לקח "27 כלבים" והשני לקח "29 כלבים" והיה ויכוח על עוד איזה כלב, ועל זה התעקשו ולא התגרשו הרבה זמן

בג"צ מרשה לעצמו להתערב יותר ויותר בנושאים רגישים. איפה יהיה הגבול בו לדעת הרב יישברו כללי המשחק ומה יהיו הפעולות האקטיביות שתעשה הרבנות נגד בג"צ?

יש לשמור על הסטאטוס קוו, לפחות בנושא נישואין וגירושין. בנושא זה חשוב לא לגעת, כי זה ממש שמירה על עם ישראל. לא סתם מייסדי המדינה יצרו סטאטוס קוו בנושא זה ומסרו את הנישואין והגירושין בידי בית הדין הרבני, הם ידעו שאחרת העם יתפלג. היום מזלזלים בזה משום מה.

אנחנו יכולים לצעוק ואנחנו אכן נצעק ונפגין אבל מה עוד יש בידינו. לצערנו אין זה בידינו, אלא זה בידם. אנחנו יכולים לפעול רק בדרכים חוקיות. הפתרון הוא דרך שינוי חוקים אבל אנחנו לא פוליטיקאים. אנחנו יכולים להודיע את דעתנו ואת זעזוענו מפסקי דין כגון בנושא "גיור הקפיצה", אבל מעבר לזה אין הדבר בידינו.

מי שיתבונן לעומק יראה מי מחזיק את עם ישראל כל השנים בגלות, אלו הם אותם שומרי תורה. אלה שלא שמרו תורה רובם כבר לא בעם ישראל. גם הכיתות שקמו ולא הלכו בקו שלנו כבר לא נמצאות בעם ישראל, איפה הצדוקים? איפה הבייתוסים? הקראים? רובם מחוץ לעם ישראל!

אנחנו קוראים לשופטי בג"צ להגביל עצמם ולא לדון בענייני ההלכה היהודית, שאם לא כן הם יפלגו את העם לשניים.

מעבר לאקט של מחאה האם יש לצפות לנקיטת פעולות אקטיביות?
אין בידינו לעשות פעולה אקטיבית. ניתן לעורר אמנם את חברי הכנסת שאכפת להם או לעורר צעקה, אך מעבר לזה אין מה לעשות. בג"צ הוא מעלינו והחלטותיו מחייבות.
להשתדלות יש כוח כדוגמת סוגיית בתי הכנסת בחבל עזה, הריסת בתי הכנסת אושרה בהחלטת ממשלה, ובשני הרכבים של בג"צ. למרות זאת בתי הכנסת לא נהרסו וזאת בזכות לחצים שהופעלו על חברי הממשלה.

האם תקבל הצעה להתמנות כשופט בבית המשפט העליון וכך תוכל להעביר ערכים הלכתיים אל תוך המשפט הישראלי?
הרב פרנק פסק בעבר כי יש היתר להתמנות לשופט פלילי שכן בתחום זה יש תיקון של המדינה. אני ודאי לא אקבל את המינוי. אני עוסק שנים רבות במשפט וכתבתי המון בענייני משפט אבל כל ההנאה הרוחנית צומחת בגלל שאני פוסק על פי דין תורה והולך לפי דין תורה. אחרת אין לי אלא צער, שכן אסור לחייב ריבית ואסור להכניס אדם לבית סוהר או להעניש אותו אם אין עדים כשרים ועוד...

האם הרב רואה ברכה בכך שיש שופטים דתיים המכניסים ערכים הלכתיים מהמשפט העברי למרות שאינם שופטים על פי ההלכה?
אלו דברים קטנים ביחס לנזק שנגרם בפסיקה. להביא את דבר המשפט התורני זהו הישג קטן. הרי השופט לא יכול לשפוט לפי דין תורה אלא רק להשתמש בו בשביל לקשט את פסק הדין. רבותינו אמרו שהדיין צריך לחשוב תמיד כאילו חרב מונחת בין ירכותיו. אם הוא אינו דן על פי דין תורה זהו דבר חמור. בפועל הוא לא יכול שלא לחייב בתשלומי ריבית, לא יכול שלא לקבל עדות של פסולי עדות (שכן זה נגד החוק) ואם הוא פוסק על חלוקת ירושה שלא בהסכמה ושלא על פי דין תורה - זו גזילה!

יש מגמה לעקור את כל הדברים של הדת. לדוגמה בתי המשפט לענייני משפחה שהתנגדתי להקמתם. קולי לא נשמע, והיום אנחנו יודעים שבתי משפט אלו, שתועלתם מוטלת מאוד בספק, נוגסים ומצמצמים סמכויות בית הדין הרבני בכוח ובצורה אגרסיבית. כאילו יושבים בבית הדין הרבני חבלנים

על סדר היום הציבורי

פסקי הדין הכלליים מאוד נגישים לציבור אך לעומתם פסקי הדין הרבניים מאוד קשים לאיתור. לפיכך קשה להבין על פי אילו ערכים והשקפות נפסקת בהם הלכה. האם ניתן להפוך אותם לנגישים יותר, להעלותם לאתר אינטרנט לדוגמה?
היום, יש כבר כ-20 כרכים של פסקי בית הדין הרבני. בנוסף יש ספרות ענפה של דיינים ורבנים בתחום, הנותנים במה לדעות שאינם בפסקי בית הדין הרבני.
היום כשכולם משתמשים באינטרנט, יש לקחת יוזמה ולהעלות את הפסקים הרבניים לאינטרנט. הנהלת בתי הדין הרבניים מפרסמת פסקי דין באתר בתי הדין, וכבר עכשיו מופיעים שם עשרות פסקי דין. לצורך כך, פניתי בעבר אל כל הדיינים והסבתי את תשומת לבם כי עליהם להשתדל לערוך את פסקי הדין בצורה מסודרת כדי שיהיה ניתן להעלותם לאתר האינטרנט ביתר קלות ובכך לחסוך עבודת עריכה נוספת המכבידה על התהליך. אני מתכוון לחדש את פנייתי ולהגביר בכך את המודעות לנושא. צריך גם לדעת, כי בשל בעיות תקציב, אנו מוגבלים ביכולת לשפר את מערכת המחשוב, דבר המקשה על נגישות הציבור אל המידע.

בשנים האחרונות מתעוררת מחדש סוגיית החוקה. האם יש לצפות כי הרבנות הראשית תהיה שותפה לגיבוש החוקה?
החוקה מפחידה אותנו. עד היום הוכיחו לנו שכל מה שנעשה, היה נגד הדת, אפילו כשהבטיחו שזה לא יפגע בדת, או בסטאטוס קוו המקובל מאז קום המדינה.
לצערנו, יש מגמה בחקיקה לעקור את כל הדברים הקשורים לדת. לדוגמה בתי המשפט לענייני משפחה שהתנגדתי להקמתם. קולי לא נשמע, והיום אנחנו יודעים שבתי משפט אלו, שתועלתם מוטלת מאוד בספק, נוגסים ומצמצמים את סמכויות בית הדין הרבני בכוח ובצורה אגרסיבית. כאילו יושבים בבית הדין הרבני חבלנים. בתי הדין שלנו בקיאים במלאכה, אמנם יש דברים שצריך לתקן ואנחנו משתדלים לתקן, לרענן ולחדש, אבל אם לאדם מתקלקלת המכונית הוא לא זורק אותה אלא מתקן אותה.

בנוגע להתנתקות, נראה היה שהרבנות התעוררה מאוחר מדי לטיפול בנושא שהעלה סוגיות הלכתיות רבות, כמו לדוגמה ההחלטה בדבר הריסת בתי הכנסת.
אף אחד מאיתנו לא ידע עליה ואפילו שרים לא ידעו עליה. כנראה שההחלטה הייתה אגב החלטה אחרת ונבלעה בין החלטות אחרות. באותם זמנים בהם התקבלה ההחלטה, לפני שנה וחצי, היה ויכוח גדול על עצם ההתנתקות בתוך הממשלה, בתוך הכנסת ובתוך העם. בתקופה ההיא לא דיברו איתנו כלל. אנחנו רבנים פוסקי הלכה, ואיננו צריכים להגיב לכל נושא שעולה, אנחנו לא עיתונאים.
לבסוף עלתה לפנינו השאלה בנושא בתי הקברות. לא מיהרתי לענות. דעתי הייתה שאין למהר כי אני לא רוצה להתערב בעניין ההתנתקות לא מצד זה ולא מצד זה, פסיקה מהירה יכלה להראות כאילו אנחנו מזרזים את ההתנתקות. לבסוף פסקתי רק כשהיה לחץ והסבירו שיש להכין את המשפחות ויש חשש שאם לא נבוא עם קו הלכתי ברור, עלולים להיווצר מצבים לא נעימים.
בנושא בתי הכנסת, עיינתי בנושא מבלי שידעתי שגם הרב מצגר נדרש לעניין. בסופו של דבר פרקליטי משרד ראש הממשלה לא חיכו לפסיקתי והלכו וקיבלו את פסיקתו של הרב הראשי לצה"ל. מייד לאחר מכן נתתי פסק שבו השתמשו העותרים לבג"צ.

האם הרב יכול להציע נוסחה שתחזיר את העם היהודי להיות עם מאוחד, שהסולידריות הייתה המאפיין העיקרי שלו?
למעשה העם שלנו תמיד היה עם של תורה והיום רוצים לעקור ולהתרחק מהתורה. כל העם צריך לחזור אל התורה ופחות להרחיקה. אז נוכל להיות מאוחדים.
אנחנו מקרבים ואוהבים את אלו שאינם שומרי מצוות, ואני באופן אישי מדבר יומם ולילה על אהבת איש את רעהו ועל הצורך לקרב ולא להרחיק. אבל יש כאלה שרוצים שנתקרב על חשבון התורה וזה מבחינת "היה לא תהיה", כי ככה אנחנו מחסלים את התורה חס ושלום. עלינו להמשיך לשמור על גחלת התורה. למרות שזה נראה קשה, היו זמנים הרבה יותר קשים, והקב"ה עוזרו!●